

Ціна 10 коп.

**БІБЛІОТЕКА**  
**№ 184**  
**ПЕРЦЯ**



**ВІКТОР ЕНДЕБЕРЯ**



Віктор ЕНДЕБЕРЯ



ІЛЮСТРАЦІЇ С. ГЕРАСИМЧУКА

«РАДЯНСЬКА УКРАЇНА»  
1974

## ЗМІСТ

Хто копав яму? . . . . .	5
Бокал із чвертю . . . . .	8
Говоріть по суті справи! . . . . .	10
Освідчення . . . . .	12
Окаянні бузівки . . . . .	13
Генеральна репетиція . . . . .	14
Сила прикладу . . . . .	16
Не встиг... . . . . .	17
Нікудишній шофер . . . . .	18
Свати . . . . .	20
Безплатна стрижка . . . . .	22
Вузлики на пам'ять . . . . .	23
Марафет . . . . .	25
Невиліковна хвороба . . . . .	26
Нова панчоха . . . . .	27
Проводи . . . . .	29
Васько грає . . . . .	31
Замкнене коло . . . . .	32
Сімейна справа . . . . .	34
Найгірша прикмета . . . . .	35
Заковика . . . . .	37
Книжка . . . . .	38
До виконання . . . . .	40
Суворя заборона . . . . .	41
Масло до каші . . . . .	43
Брехня . . . . .	45
Атрофія нам не загрожує . . . . .	46
У сусідів не родить . . . . .	48
Паличка до нуля . . . . .	49
Господар свого слова . . . . .	52
Дороге слово . . . . .	53
Туп-туп... . . . .	54
Клапан . . . . .	55
Всевідаюча . . . . .	57
Комп'ютерша з гарантією . . . . .	58
Хліб . . . . .	60
Ази . . . . .	61
Знову три . . . . .	62



Віктор Ендеберя  
Дружній шарж.



### ХТО КОПАВ ЯМУ?

Агроном сів. Тепер звітуватися мав головний інженер.

— Можна з місця! — поблажливо дозволив директор, і Юрій Юрійович впевнено розпочав:

— Товариші! Весна, як кажуть, на носі. Через день-два виїжджаємо в поле. І це зобов'язує нас, механізаторів, тримати агрегати на мазі. Почну з культиваторів. Радий доповісти, що це важливе знаряддя обробітку ґрунту відремонтоване!

Десь позаду рипнув стілець, і Юрій Юрійович рвучко повернув туди голову:

— Андрію Матвійовичу! Не турбуйтеся. Лапи до культиваторів та гайки я вам завтра привезу.

— Та я хіба що... — почулося з глибини залу.

— Тепер відносно сівалок, — продовжував доповідач. — Запевняю дирекцію, що варто свиснути, як всі дев'ятнадцять сівалок запрацюють.

Десь знову рипнув стілець.

— Степане Кіндратовичу! Ви теж не хвилюйтеся. Насіннепроводи я вам підкину!

— Та я ж нічого...

— Тепер... Ага, про трактори... Тут у нас здавна порядок: колеса крутяться — дим іде.

Скрипнуло.

— Заїду, заїду! — похопився головний інженер. — Відрегулюємо ваші клапани, шановні механізатори. Не нервуйте.

Рип...

— Паливні насоси також!

І... скориставшись тишею в залі, заторохтів, немов довгограюча пластинка, увімкнута на 78 обертів.

— Ремонт завершено. До весни готові. Механізатори не підведуть. Все!

На лисій маківці Юрія Юрійовича аж засвітився рожевий п'ятак.

І все ж, незважаючи на це, — десь рипнуло.

Розгублений сів на місце.

«Добре хоч те, — подумав, — що новий директор нічого не розшолопав. Невже механіки задумали сколупнути мене? Ну хоч би Андрій Матвійович, наприклад. Механік першого відділку. Невже й він — проти?»

Юрій Юрійович уважно вивчав обличчя старого, коли той по закінченні зборів виходив з приміщення. Та ні. На нього не скажеш! Лише ж учора чаркувалися.

Степан Кіндратович? Цей проти вітру плюнути не наважиться. Хіба отой... з третього відділку. Котрий щойно з технікуму прибув? Так він ще й духу мого боїться!..

Юрій Юрійович залишився у порожньому клубі віч-на-віч зі своєю неспокійною думкою: «Хто ж яму мені копає?»

Коли... рип!

Інженер рвучко озирнувся і застиг.

Там, у найдальшому вікні, тихо поскрипувала невідремнтована квартира.



## БОКАЛ ІЗ ЧВЕРТЮ

— Тіточко!

— Не заважай, племінничку. Взяв пиво і відчальною.

— Але ж доливати треба! — пошепки нагадує сивоголовий «племінничок». — Тут золотистого трунку — чверть бокала всього.

Центнерова тітка нахилиється до покупцевого вуха:

— Ти це про кого клопочешся? — інтимно шепоче.

— Про себе.

— Про себе? — перепитує лагідненько молодичка. — Дуже приємно. Значить, лише про власну шкуру піклуєшся? Так? А ти про інших людей подумав? Га?

Покупець непевно стенає худими плечима.

— Про отих бідолах, котрі в черзі задніх пасуть, ти подумав?

Сивоголовий спантеличено хитає головою.

— Ні.

— Отож і воно, що ні, — дорікає буфетниця. — Тобі, як дитині малій. Дай, і квит. А опісля тебе, хоч вовк траву їж. Того, бач, не відаєш, що я ж заради людей... Я ж хочу, щоб усім вистачило. А ти...

Сивоголовий винувато глянув на довжелезну людську вервечку, похапцем спорожнив кухоль і, знітившись, хутко зник.

— Не чули?! — перешіптувалися в черзі. — Чого предкові забажалося?

— Пива, кажуть. Бокал із чвертю! А про нас і не подумав.



## ГОВОРІТЬ ПО СУТІ СПРАВИ!

У дебатах виступили геть всі бригадири відділку радгоспу. А робітники чомусь не виявляли активності.

— Що ж ви, товариші, — заохочував голова зборів, — по закутках, бач, шепочетесь, аж в центральній садибі чути. А тут боїтеся рота відкрити. Говоріть! Сміливіше! Хто бере слово?

Присутні вагалися.

— Ну... Хто перший?

Десь в середині зали рішуче піднялася рука.

— О! — зрадів головуючий. — Слово має Надія... З бригади будівельників. Виходь сюди.

— Я скажу з місця, — підвелася молодиця. — П'ятий рік будуюмо тваринницький комплекс. Ще торік він мав стати до ладу. А ми й досі тижнями сидимо без діла. Цементом не забезпечують нас.

— Надіє! — перебив виконроб. — На це діло є майстер. А коли кожен з вас говоритиме про те, чим його не забезпечили на робочому місці... Знаєш... Це до вечора можна слухати. Говори по суті справи. Про змагання. Не можеш — сідай.

— Дозвольте мені, — почувся басок з кутка. — Я з рільничої бригади. Скажіть, люди добрі, де в нашому радгоспі матеріальну зацікавленість приорали? Га? Ми, наприклад, сьогодні не знаємо, скільки карбованців заробили вчора. Раз на місяць табелі показують.

— Петре! — перебив інженер, — що ти нам якось табелем очі замилюєш? Це питання можна виробничим порядком вирішити. Говори про те, як у вас організовано змагання.

— То дозвольте, я скажу, — вихопився дід Трипуз, — бригадира молочно-товарної ферми за пияцтво покритикую!

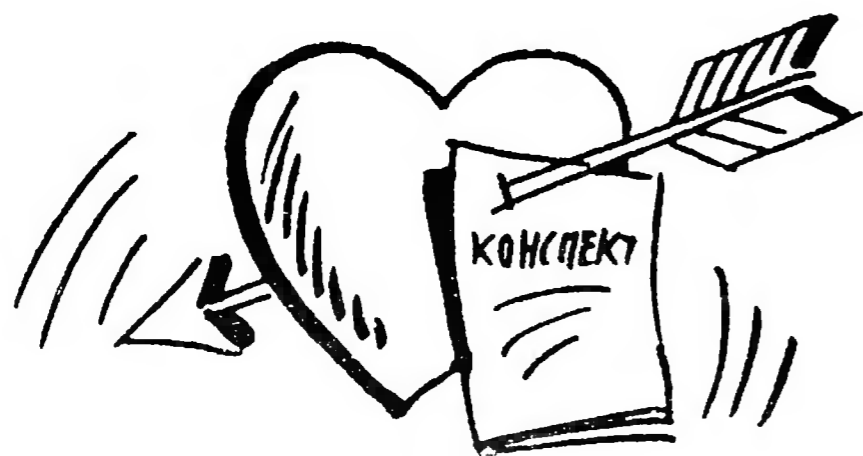
— Діду! Не ухиляйся від теми! — вигукнув зоотехнік.

— Саме так! — підтримав зоотехніка директор, поважно підвівшись. — Не ухиляйтесь, товариші! Інакше наші збори пустим аляляканням закінчатся. Говоріть про змагання! Ну? Чому ж ви?

Година, як і завжди, пішла на вмовляння. Але присутні на зборах мов заталися: мовчали.

— Ну, що ж! — тяжко зітхнув директор. — Жаль! А як хотілося, щоб ви вийшли сюди і відверто, не криючись, підказали, чому ось уже третій рік у нас не клеїться із змаганням. Про це слід було говорити, товариші! А не про якісь табелі і цементу.





## ОСВІДЧЕННЯ

У студентському гуртожитку, на порозі дівочої кімнати, виструнчився юнак.

— Любо! — ніяковіючи, звертається до однокурсниці.

Люба на нього не звертає уваги. Та юнак знає чого — адже вони нещодавно посперечалися. Після всього вона назвала його «ледацюгою». Бо він ніколи своїх конспектів не пише, а все хитрує, як би чужими покористуватись.

— Любочко! — ласкавіше звертається юнак.

— Ну? Чого тобі? — серйозно спитала дівчина.

— Любочко! Черешенько моя!

Дівчина нарешті посміхається. Лід у її серці, видно, розтанув, і вона дивиться на хлопця ласкавим поглядом.

— Ходімо в кіно! — говорить юнак.

Дівчина спершу не погоджується, а потім здається. Одягається.

Коли виходили з кімнати, юнак сказав:

— Любочко, мила! І те... конспекти з органічної хімії дай, а то ж своїх не маю.

## ОКАЯННІ БУЗІВКИ

— Розповідай! — сухо наказав директор, уважно оглянувши поле та ухорканого автомобіля.

Керуючий нервово потер чоло.

— Ну, їхали ми з бригадиром та обліковцем скирди обміряти. Ідемо. Аж зирк — стадо мчить. І прямісінько на посіви.

— Навперейми! — кидаю клич і крутонув бублика вліво. Тварюки — до лісосмуги. Галопом проскакують її. Ми слідом. Ледве очі не повиштрикували, бо вітрове скло від сухої гілляки луснуло.

Тварюки вибігають на оцей ось житняк. Перебігають його, чекають на нас та знову з усіх чотирьох назад. До лісосмуги. І так разів вісімнадцять. Вистрибом, вистрибом.

Гнатися важко, хоч і затужавіла вогка земля від першого заморозку.

На сімнадцятому колі вода в радіаторі закипіла. А вже на останньому й... заклинило.

Директор ще раз зиркнув на поле.

Ніяк не второпає, тре деякий час окуляри: озимина справді пропала. Рівчаками, в коліно, пописана автомобільними шинами.

— Ну, а де ж, — тиче пальцем, — сліди отих звірюк-скотинюк?

І підлеглі наввипередки знімають полуду з директорових очей:

— Та що ж це вам телята-бузівки гарцювали, Миколо Васильовичу? Це ж зайчики! Від них сліду не буде.







## ГЕНЕРАЛЬНА РЕПЕТИЦІЯ

- Тату! А якщо я Олену візьму?
- Дивись, сину, тобі видніше.
- Кого, кого? — підскочила до чоловіка мати. — Олену? Невмиту оту? І як ти, батьку, можеш радити страхіття отаке рідній дитині!
- Не сваріться, мамо, — заспокоює син. — Скажіть краще, як ви дивитесь на Марію.
- На оту блондинку?
- Так.
- На цих розмальованих блондинок, Петю, я

взагалі не радила б тобі задивлятися. Непрактичні вони...

— Будь ласка, чорняву вам, мамо! Зойку.

— А в Зойки ноги, як палиці, — мовив тато.

Мати погоджується.

— Ну, то Катерину оцініть.

— Ні... Не підходить...

Перебрали з десяток кандидатур, але жодна не сподобалася їм.

— Ну що ж, — рішуче каже Петя, — бачу, вам не догодиш. Беру ту, котра найбільше мені до вподоби.

— Гальку?! — дуетом вигукнули батьки.

— Вгадали, Галину.

— Петю! Синоку! — кинулася переконувати мати. — Куди вона годиться? Її навіть на люди соромно показати.

— А мені подобається.

— Тю! Чи наврочив хто?

— Візьму.

— Батьку! — благає мати старого. — Хоч ти йому скажи!

— А що я скажу? Не мені ж вибирає.

Мати ледве не плаче. Але теж згоджується і кидає:

— Бери, коли дурень.

І хлопчина переможно всміхається продавщиці:

— Запакуйте, будь ласка, ляльку Галину. Вона повинна сподобатися іменинниці. Тату, платіть!

## СИЛА ПРИКЛАДУ

— Ану, скажи, — звернувся до обліковця директор, — попереджала тебе ланкова, що розсада в такій холодній землі не приживеться?

— Ну, попереджала, — буркнув той.

— А ти?

— А я сказав, що приживеться! Приймак, і той приживається.

— Ні, ти скажи, земля холодна була?

— Ну, холодна.

— Так чому ж ти не підказав бригадирові, щоб припинив висаджувати?

Обліковець стенив плечима:

— Та що ж я бригадира вчитиму?

— До чого тут бригадир? — підхопився бригадир, — що ж би я керуючого відділком вчив?

— А я — головного агронома? — це вже керуючий.

— А я кого? — крутонув головою директор. — Виходить, директор винний? Бо я занарядив агрономові висаджувати? — А ви ж навіщо потрібні? Га? Та я б не заснув на вашому місці, доки б не доповів, що температура низька і висаджувати не можна. А ви...

Задзвонив телефон, і директор сердито вхопив трубку.

— Ну? — буркнув. — Я! Скільки помідорної розсади загинуло? Та гектарів так... чотирнадцять. Як вийшло, що посадили у холодну землю? Але ж телефонограма з тресту була — висаджувати! До чого тут голова на в'язах? Ми виконували вашу вказівку. Що ж я керуючого трестом вчитиму?!



## НЕ ВСТИГ...

— Тільки-но бригадири переступили поріг кабінету, як голова відразу ж закрутив носом:

— По скільки оце вже заклали? — грізно запитав.

«Все! — майнуло в голові Товстенчука. — По рожевій пиці визначив. А мо', хто й видав. Відбріхуватись безглуздо».

— Триста, — відверто зізнався Товстенчук.

— А ти? — запитує голова у іншого бригадира.

— Я... Я ще не встиг...

Голова знову звертається до Товстенчука.

— А скільки б ти ще зміг закласти до вечора?

— До вечора? — спантеличено перепитав той.

— Еге ж.

— Та якщо відразу відпустите, — бабахнув, — ще стільки ж можу осилити.

Голова аж сяє:

— Ну й молодчина, Миколо Васильовичу! Герой! Давай. Затримувати не буду. А ти... — грізно насупив кошлаті брови, — курячий хвіст! Сідай і пиши пояснення, чому сьогодні не заклав ні грама силосної маси. Я тебе навчу працювати!..

## НІКУДИШНІЙ ШОФЕР

Завідуючий гаражем довгенько порпався в кабіні вантажного автомобіля.

— Сміття — не шофер, — нарешті дійшов висновку.

— Чого ж так? — підійшов сторож і сперся на одностоволку. — Машина ж мов лялечка.

— Зверху, Демочко, це ще не все, — авторитетно виголосив з кабінки господар автомобільного парку. — Ти в середину заглянь.

Демочка по-гусячому витягнув шию.

— Гальма відсутні, Григоровичу?

— Ні, гальма є.

— Посадив, певно, акумулятор?

— Гірше.

— Невже підшипники виплавив?

— Ще гірше.

Сторож з жахом свиснув у дуло.

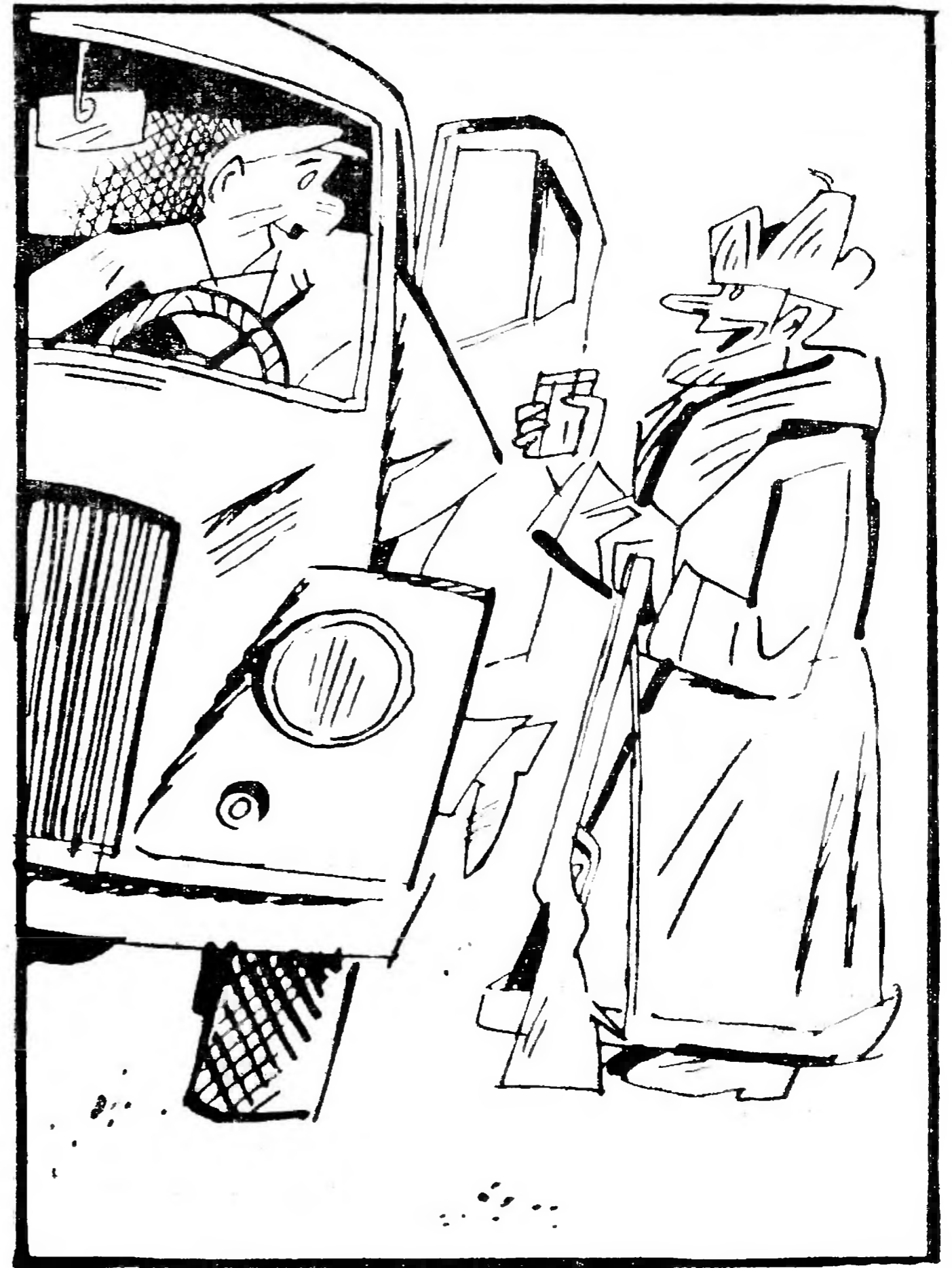
— А працює ж усього місяців три. Двигуна загнав, барбосяка?

— Ні, — заперечив Григорович, укотре з серцем відкриваючи багажника. — Автомобіль неукмплектований. Бачиш?

— А... а... — сторожеві нарешті дійшло. — Отак би відразу й казали. Я ж знав, що шофер не має в багажнику найбільш потрібної речі!

І Демочка обережненько добуває з бокової кишені гранчасту заяложену склянку.

— Скористайтесь моєю, Григоровичу. Бо цей чудило непитущий.



## СВАТИ

За столом укоренилося двоє.

— Це ж хто ми з тобою тепер? — ледве вимовляє слова високий. — Ану давай розберемося спочатку. Якщо моя вискочить за твого... тоді...

— Свати!

— Свати! — вигукує високий. — За це й хильнем!

— Насмокталися вже ми, — говорить низький.

— Сьогодні можна. Давай ще по одній. За молодих.

Цокаються. Перехиляють.

— От моїй і наречений.

— А моему — пара. Хай щастить молодят. Дай я тебе цьомну.

Обнімаються і розчулено облизують один одного.

— Ех, діточки наші!

— Нащадки! Наш слід на землі.

Випили ще по одній. Низького почали брати сумніви.

— А може, вони щасливі не будуть? Га?

— А це ж чому?

— Ну... у... у, — колупає виделкою свагове плече низький, — старша вона...

Довготелесий вибухає гнівом:

— Старша?! — аж затрясся. — Це моя дитина стара? Та я зараз із твого портрета негатив зроблю.

— Не сердься, — примирливо муркотить низький.

— Може, й будуть щасливими. Твоя ж старша на п'ятнадцять чи вісімнадцять хвилин. На перерву між таймами! Це ж не те, що цілий тайм!

— А я що кажу?! Добре мати розумного свата! Здоровань б'є кулаком об стіл.

— Ходімо, подивимося на них! Батьки ми з тобою чи ні? Не підемо звідти, доки на власні очі не побачимо молодих!

І двадцятип'ятирічні сусіди, обійнявшись, пішли до пологового будинку провідати новонароджених...



## БЕЗПЛАТНА СТРИЖКА

Олена увійшла до хати і ледве не задихнулася.

— Господи! — зойкнула. — І хто ж це накурив?

— Та... а, — чути з диму.

— Що, «та»? — пізнала по голосу чоловіка. — Жінка з хати не встигла вийти, а ти вже сто чоловік привів!

— Ну чого ти, — з диму випливає Петро, пригладжуючи чуба, — люди приходили до нас з допомогою.

— Це з якою ще допомогою?

— Іван з ножицями, наприклад.

— Ще хто?

— Максим. З гребінцем.

— Далі?

— Павло.

— А цей з чим?

— Та його ж рушник.

— Стривай! А навіщо тобі все оце чуже причандалля?

— Як? Хлопці підстригали мене.

— А до перукарні не можна було сходити?

— Е, жіночко! Там гроші треба платити. А тут — купив дві пляшки горілки, роздушили разом і крапка. Наступного тижня Павла підстригатимемо.



## ВУЗЛИКИ НА ПАМ'ЯТЬ

Підключаючи розмонтованого телевізора до електромережі, я мав намір перевірити щойно замінені деталі. І раптом... як віхола знялася.

— Три-два, — почув я крізь свист.

Свистіли саме так, як уміють свистіти лише наші уболівальники. Безперервно.

«Це ж наші грають, — присягаюся всіма турнірними таблицями світу. — Сьогодні ж чотирнадцяте. Наші приймають спартаківців!»

Спересердя я ледь не розтросив телевізора. Наші грають і, як видно, демонструють непогану гру, а я, заповзятий уболівальник, забув! Замість того,

щоб піти на стадіон, марную час біля цієї балакучої скрині.

«А мо', ще встигну хоч тут подивитись», — хапаюся за цю надію, наче потопаючий за соломинку, і блискавично починаю монтувати телевізора.

— Чотири — три...

— П'ять — чотири...

— Шість — п'ять...

При такому зростанні рахунку я не міг спокійно поставити конденсатора. Руки тремтіли, паяльник підстрибував, а мозок запрягався, що відтепер примусить мене в'язати вузлики. На пам'ять...

Коли форсований монтаж було закінчено, йшла остання хвилина матчу.

— Десять — десять, — чую.

Я в захопленні — оце футбол, оце рицарська безкомпромісність! Давно б так, хлопчики! Хіба після такої гри забудеш про дату наступної зустрічі? За тиждень хвилиноньки лічитимеш. Двадцять м'ячів у одному матчі! Такого моя уболівальницька голівонька не пам'ятає.

— Нічия, — за хвилину підбивав підсумки коментатор. — Знову нічия наших великих майстрів шкіряного м'яча. Чотирнадцята. Кількість кутових, як я зазначав, на останніх хвилинах зрівнялась. Десять — десять. А рахунок матчу відкрито не було: нуль — нуль.

На все добре, товариші! До нових зустрічей!

## МАРАФЕТ

Оце вчора сиджу в кабінеті. А з моїх вікон водонапірну вежу, як на долоні, видно.

Дивлюся, значить, а з башти аж піниться вода, аж вирує. Певно, дітлахи, бавлячись водопровідний кран відкрили. Ну, відкрили, то треба ж когось закрити! Спостерігаю. І підраховую, між іншим, на арифмометрі, скільки води витікає. Ось, до речі, мої розрахунки. За секунду — півлітра. За хвилину — 60 пляшок. А за годину — 1,8 кубометра. Якщо сюди додати амортизацію вежі, глибинного двигуна та водяної системи, буде кругленька сума збитків!

А поруч башти, звертаю вашу увагу, швендяють люди. Наші люди. Навіть передовики. Та що там! Керівники ходять, спотикаються. І нікому до води діла немає. Тече вода, і хай собі тече. Вона ж не лоскоче спину. Кожен вважає, що прийде якийсь добрий дядя і зробить все необхідне.

То скільки ж, думаєте, за вісім годин водички витекло. Га?

— П'ятнадцять кубів, — каже слюсар.

— Точно! — здивовано глипає бухгалтер. — А як ви вгадали?

— Ще б пак, Семеновичу. То ж ми, слюсарі, воду зливали з вежі. По жолобу, у зрошувану систему. Марафет будемо наводити у резервуарі.

## НЕВИЛІКОВНА ХВОРОБА

Цілісінький день Федір Юхимович кривився, як середа на п'ятницю, і обережно притискав лівою рукою праве плече.

Надвечір, виснажений від болю, він покурював у одному з гуртів працівників конструкторського бюро.

— Федоре Юхимовичу! — нарешті помітив хтось, — що це ви сьогодні якісь перехняблені?

— Плече ломить, — буркнув, мов хмара.

— Чого б це воно?

— Та... Вчора нелегка носила. На полювання.

Курці жахаються.

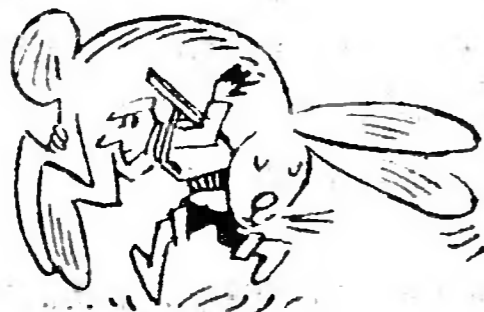
— І ствола розірвало?

— Та ні, — заспокоює, — зайчика забив.

— Так це ж добре!

— Добре, та не зовсім. Нести ж довелося, клятого. Через плече. А він, знаєте, — як поросся. От воно й... ніє.

І Федір Юхимович, ще більше скривившись, відчалив. До іншого гурту.



## НОВА ПАНЧОХА

— Не засну! — перевертається Михайло Іванович.  
— Ну от скажи, Олено, як далі можна жити отак? Хоч бери мотузок і — на гілляку!

— А що, коли заяву до робіткому подати? — підказує дружина. — Повинні ж допомогти, коли ми у такому скрутному становищі.

Михайло Іванович не заспокоюється:

— Відмовлять.

— Ну то директора попроси, щоб зі свого фонду щось підкинув.

— Не дасть.

І подружжя у нічному мовчанні знову сушить голови над складною проблемою. Вже й перші півні проспівали. Вже й другі відкукурикали. І аж тоді, коли треті прочистили свої горлянки дзвінкоголосі, знову озвалася дружина:

— А що, як у борг попросити? У сусідів?

— У яких? — з серцем випалив голова сімейства.

— У людей чорти кращі за наших сусідів. До Кендюшків, може, піти? Так то жмикрути дореволюційної закваски. У них серед зими снігу не випрошиш. До Санька Волосини? Це сучасний скупердяга.

— Та ні, — перебила жінка, — до оцих ось... новеньких.

— До Іваненків? — господар мало ліжка не перекинув.

Підхопився, як з кропиви, з розгону встромив ноги в чоботи і вимівся з хати, мов на мітлі.

Повернувся за кілька хвилин.

## ПРОВОДИ

— Ну? — зустріла ще на порозі дружина.  
Михайло Іванович щасливим голосом доповів:  
— Є!

І подружжя наввипередки кинулося до шафи. Відчинило її. Видобуло із закапелку міцну капронову панчошу. І, мов лялечку, поклало до неї позиченого карбованця.

Докупи.

Бо саме ста копійок не вистачало до чималої кругленької суми. Тепер можна було братися за нову панчошу.



Громадськість збуджено гуде. Лише винуватець знаменної події стоїть на пероні суворий, мов скеля.

Першим бере слово начальник складального цеху:

— Товариші! — урочисто звертається до присутніх.— Сьогодні ми виряджаємо в нелегку, але почесну дорогу члена нашого славного колективу. Відтепер всі молоді виробничники і ветерани підприємства, затамувавши подих, слідкуватимуть за його ратними ділами. Пам'ятай, товаришу Сидорчук! Твій успіх — це наша перемога. Твоя невдача — це наша катастрофа.

По-батьківському тепло відбуваючому у дорогу тис руку головний інженер:

— Хай легкими тобі будуть останні дюйми!

Бухгалтер запевнив коротко, але твердо:

— Не побивайся за матір'ю. Доглянемо!

Наречена поцілувала Сидорчука, немов поставила крапку:

— Повертайся героєм!

Машиніст дав прощальний гудок, і поїзд знехотя рушив. Сидорчук, міцно притискаючи до грудей потертого чемодана, плигнув у тамбур. І якраз в цю мить на перон, мов спринтер, вибіг директор підприємства.

— Пам'ятай! — біг за вагоном. — Зарубай на носі! Дирекція вірить у тебе! Профспілка також! Віримо і переконані, що в потрібну хвилину ти не пожалієш сил і уміння. А коли треба, то навіть і...



Одне слово, буде потреба — витрачай гроші, не рахуючи. Не жалій! Завод компенсує! Але пам'ятай: якщо ти і цього разу не дістанеш дюймових гайок, ми вилетимо в трубу! З планом! Щасливої дороги!!!



## ВАСЬКО ГРАЄ

П'ятирічне хлоп'я навідріз відмовилося сідати за куплений музичний інструмент.

— Я буду дресирувальником,— заявило.

Але ми з чоловіком були глибоко переконані, що в дитині неодмінно має прокинутися музикант. І вжили для цього відповідних заходів.

— Доки не сядеш за піаніно, про вулицю забудь.

— Не хочу грати.

— Захочеш.

З того дня ми й почали терпляче чекати пробудження в хлопцеві піаніста. Чотири тижні Васько й пальцем не вдарив по клавішах.

І от... Сидимо якось увечері з Федором на кухні, картоплю чистимо. Васько, як і завжди, наодинці з піаніно. Зачинений у дитячій кімнаті. Аж чуємо... Навіть власним вухам не ймемо віри. Дитина бринькати почала.

— Катерино! — розчулено говорить мені чоловік.— Васько грає!

— дочекалися-таки.

Підводимось разом і навшпиньки до дитячої.

Чуємо: хлоп'я ще й підспівує у такт:

— Васю, ліворуч! Васю, праворуч!

Щасливі, ми відчиняємо двері. І... остовпіли.

Синочок, лежачи на дивані, періодично дає вказівки Васьці — котові, який, муркочучи, слухняно ступає по клавішах піаніно.



## ЗАМКНЕНЕ КОЛО

Одного разу підходить до мого столу Ігор, наш новий співробітник:

— Володю! Докінч за мене аналіз. Розумієш, квиток на футбольний матч горить!

Наступного дня:

— Колю! — благає вже іншого. — Будь ласка, прорецензуй замість мене статтю. Трансляція по телебаченню...

Потім:

— Борю! Перевір мій дослід. Динамівців по «Маяку» передають.

— Катю! Золотко...

— Олю! Крихітко...

— Маню! Пташечко...

І всі ми, голуби та всілякі пташечки, сумлінно доробляли, перевіряли, рецензували за Ігоря. Та хоч нас і було на добрячу футбольну команду, проте об'єднаних сил лабораторії вистачало лише на перше коло чемпіонату. Початок другого ми зустріли такими виснаженими, ніби кожен з нас був тим центрфорвардом, котрий вдесьте перебігає з команди в команду.

І от, щоб якось зарадити своїй долі, ми завели індивідуальні футбольні таблиці. В них кожен ставив хрестика після того матчу, коли він заступав Ігоря на роботі. І нам стало легше координувати свої сили. І йти до фіналу.

Спробував би хто підняти будь-кого з нас серед ночі і запитати: скільки турів лишилося до найфінальнішого свистка? Кожен би випалив:

— Чотири!

— Три!

— Два!

І нарешті:

— Ура! — мало не стрибають співробітники.—

З приводу фіналу не завадило б і по шкалику!

— Як перед відпусткою!

— Дочекалися-таки!

Радошам не було меж. І раптом...

— Володю! — почулося до болю знайоме, — Вельмишановний! Перевір...

Ми сполохано ставимо стінку:

— Зглянься... Чемпіонат же закінчився!

Ігор зміряв нас поглядом по лінії — від модних черевиків до кандидатських лисин — і сказав:

— Хлопчики! А також дівчатка! Футбольний чемпіонат справді закінчився. Але ж почався хокей!

Стінка луснула.

Ми наввипередки кинулися перешкрюбувати хокейного календаря.

## СІМЕЙНА СПРАВА

Не встиг я завернути у напівтемний провулок, як почулося несамовите:

— Рятуйте!

Рвучко повертаю голову. За десять метрів від мене якийсь тип ухопив за горло молодицю. Ще секунда — і жертва лежатиме на землі.

Леопардом кидаюся на душогуба. Роблю хук лівою. Злочинець падає. Лежить.

Я допомагаю підвестися розпатланій жінці. Вона встає і кидається до непритомного.

— Душогуб! — кричить. — Кровопивця!

І враз як залементує:

— Люди!

Зиркаю на «кровопивцю». Надійно лежить. Озираюся навкруги. Ні душі. Ніщо начебто не загрожує молодиці.

— Люди! — продовжує верещати не своїм голосом і чомусь зиркає на мене. — Кат! Убивця!

— Тю,— белькочу спантеличено, — ви ж кликали на допомогу.

— Ха! — істерично вигукує. — А ти й прибіг. Лоб свербить? Не знаєш, де його почухати? Об стіну. Вставай, Федюню. Давай я допоможу тобі. Отак, отак. Молодець. Ударив він тебе. Мерзотник. У наше сімейне діло, бач, втручається. Помиримось якось, ми свої! А тобі...

Жінка й чоловік збиралися взяти мене в лещата. Я ледве своєчасно втік.



## НАЙГІРША ПРИКМЕТА

На автостраду вилетів дядько. У рясі.

— Підкинь! — загукав, що є духу голосуючи, — на службу запізнююся.

Один з грузовиків зупинився.

Та не встигла машина знову набрати ходу, як батюшка злякано тричі перехрестився.

— Кішка! — уп'явся перед себе очима. — Шлях перебігла. Нещастю бути.

Шофер засміявся.

— Останній зі стада божого! Та у наш час потужної техніки і космічних мандрів кішка — це сто п'ятдесят.

— Болячок?

— Грамів! — розтлумачує водій. — За комірцець. Дорогою, значить, перепаде.

— Не може бути!

— Точно, — сказав водій, переключаючи швидкість. — І розсипана сіль тепер не на сварку, і встати на ліву ногу — не зіпсувати день. І навіть жінка з порожніми відрами...

— Не може бути! Не може...

Всю дорогу бубонів своєї батюшка, а під кінець не стримався:

— А яка ж тепер прикмета, коли нашого брата зустрінете? У рясі?

— Нова, батюшечко, нова. Попа угледівши, зовсім не варто за гудзика хапатися. Піп на дорозі — це гроші.

— Не може бути!

— Хома невіруючий. Приклад можу навести. Але попереджаю, приклад лише для того, щоб переконати вас у цьому. — І водій, зиркнувши на спідометр, кинув: — Карбованця гони! За проїзд.

Батюшка спантеличено:

— Свят! Свят! Точно. А які ж, чоловіче, негарні тепер прикмети лишилися? Га?

Водій саме ухопив карбованця.

— У наш час такі прикмети щезли. Назавжди. — І хитро підморгнув, зачиняючи за батюшкою дверцята. — Тепер найгірша прикмета, коли на шляху ніхто не трапляється!

## ЗАКОВИКА

По закінченні третього курсу інституту механізації і електрифікації сільського господарства я прибув у село на практику.

І треба ж було трактористові на другий день мого стажування у нього екстрено бігти в бригаду!

— Ти ж, студенте, гляди, — наказав, — сій!

За годину я вже сидів біля заднього колеса трактора і... мугикав пісню про чорного kota, якому не щастить.

— Розгепав! — з маршу кинувся в бій Устим Іванович.

— Не хвилюйтесь, Івановичу... — підхопився. — Все в порядку.

Та Іванович, нічого не бажаючи слухати, стривожено бігав навколо трактора. Обмацавши колеса і радіатор, подався по ряду: «Сієш, мабуть, як спросоння?»

Проскочивши дистанцію туди й звідти і впевнившись, що й там все в порядку, накинувся кібцем: «То чого ж ти сидиш?»

— Та, — кажу, — не їде...

— Як — не їде?! — знову кидається до трактора. — Мабуть, всі важелі повисмикував?

Але на превелике його диво і ті штукенції були цілі.

— В чому ж тоді заковика? — допитується тракторист.

— Заглух, — белькочу. — На повороті... — Ну, й не той... Не заводиться. Не заведу, — нарешті зізнався, червоніючи. — Я якраз на лекції про запуск двигуна не був...



## КНИЖКА

Взявши білет, Борис сів за стіл і без розминки поліз до кишені. Досвід щодо цього мав чималий: на шпаргалках собаку з'їв.

Списав відповідь на одне запитання, на друге. І раптом — загальмувало. Не виявилось шпаргалки. Благальний погляд на однокурсників (один відповідає, інші готуються), на двері — у щілині байду-же виблискує чиєсь око.

Нараз серце тріпнулось: книжка! Лише вона врятує, допоможе обвести круг пальця викладача. І не таких обкручували. А це ж свій. Декан.

Борис з кількох спроб видобув книгу з-під піджака і поклав на стіл. Одним оком — на екзаменатора, другим — на сторінку. Пише. Коли вже залишилось поставити останню крапку, очі екзаменатора зустрілися з Борчиним, поки що одним. Дуель. На допомогу поспішило друге око. Руки прикрили книжку.

Та, мабуть, пізно. Хоч декан нічого й не каже, однаково вижене.

Настрій зіпсовано. Похапцем заховав книгу і приречено йде відповідати.

Декан мовчки взяв списані аркуші і прикипів до них очима. «Чого читати?.. Все одно виженеш».

Екзаменатор пробіг очима одну відповідь, другу. Потім:

— Так оцією формулою уб'єте довгоносіка?

— Уб'ю! — А в думці: «Зрозуміло. Зупинився саме на третьому. Бо бачив, як я шпаргалив. Зараз скаже: поклади книгу...»

— Кладіть книжку!

Студент незграбно витягає книжку і простягає її екзаменаторові. Той, угледівши в руках хлопця щось велике, на мить підвів голову.

— Не цю, — сказав машинально. — Залікову. І раптом студент і викладач збагнули...

— Так он, як ви вчитесь! — бере декан підручник і бачить на обкладинці своє прізвище: — Ну що ж... література авторитетна. Тільки це вас і врятувало.

Викладач старанно виводить оцінку в матрикулі.

## ДО ВИКОНАННЯ

Кузьмич сидів, як на голках. Дуже йому хотілося стати на захист своїх підлеглих. Однак зрозумів, що це не допоможе.

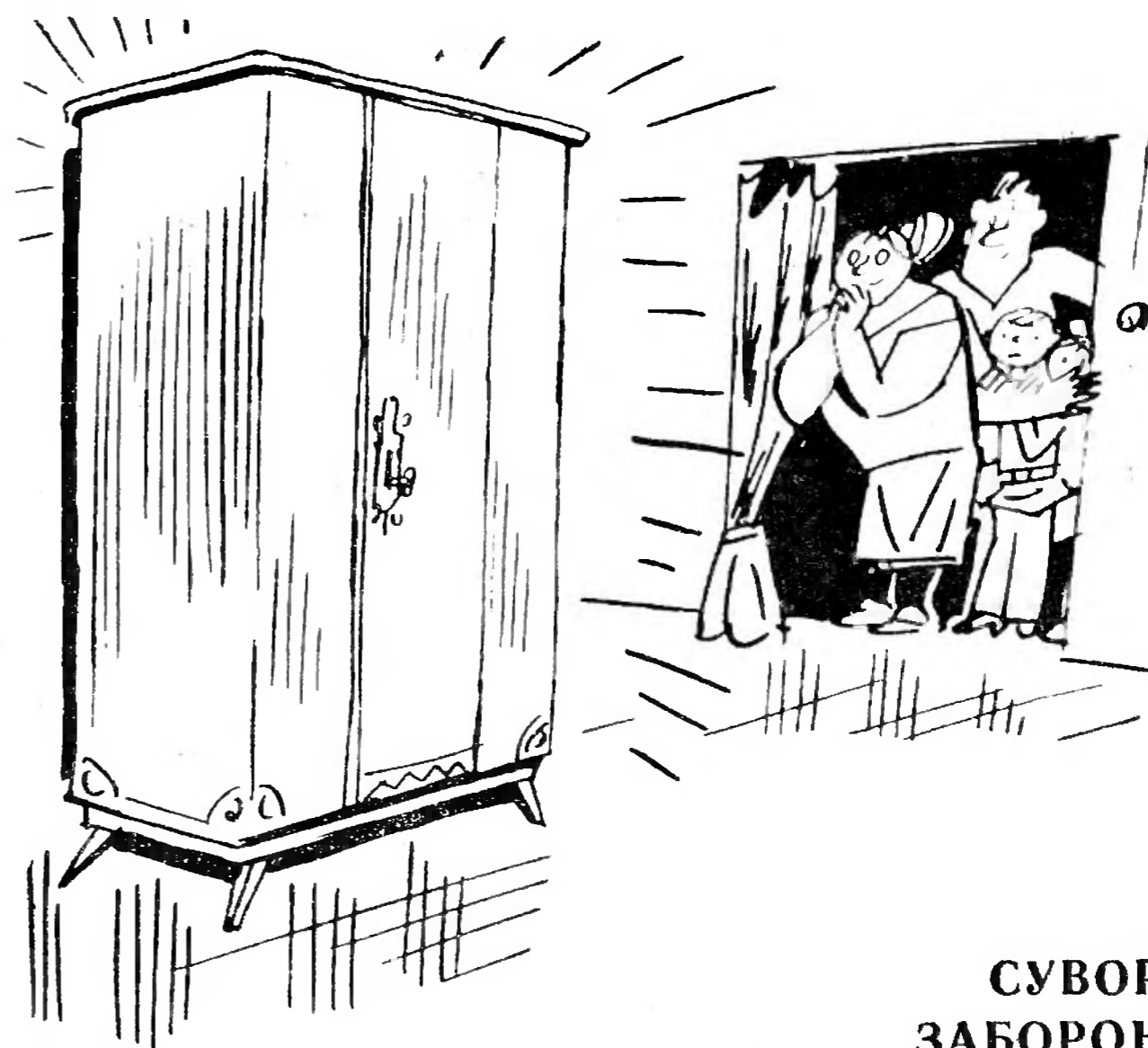
— Підтягни дисципліну на автобазі! — лунало як грім. — Петренкові догану вліпи! За використання автотранспорту для особистих потреб. Вчора, дивлюсь, привіз додому столовий сервіз. На 12 персон. Імпортний. Свистунові — сувору догану вкатай! Позавчора свою жіночку вирядив, як паву, і повіз. Людей побачити — себе показати. На «бобику». Ще й бреше: нібито до лікарні. Та це ще дрібниці. Найбільше лихо приховалося у твоїй же конторі. Отож, щоб його спекатися, накажи новенькій секретарці чемнішою бути. І де ти таку викопав? Не радій, що скарг на неї немає. Будуть. Адже голосів по телефону не розпізнає. Півдня на телефоні сидиш і чуєш:

— Немає Миколи Кузьмича!

Я вже їй своє ім'я та по батькові називаю. Не допомагає! Прізвище називаю — все одно. Розшуквати тебе не хоче. Звіт, мовляв, у трест готує. Так що ж, товаришу директор, ваша наштукатурена дівиця знає, хто я чи ні? Знає! Тоді ось що. Все має бути зроблено, як оце тобі сказано. За 24 години. Ясно?

— Приймемо до виконання! — завчено відрапортував Микола Кузьмич.

— От і добре, — пом'якшала дружина, — значить, вже завтра секретарки на автобазі не повинно бути.



## СУВОРА ЗАБОРОНА

Кожного ранку:

— Оленко! Петрусику! Пожалійте, дітки, матусю. Не кладіть її живою у домовину. Дайте слово, що ні одне з вас ногою туди не ступить!

— Чесне жовтенятське! — слухняно обіцяє дівча.

— Молодчина, доцюню. А ти, синочок?

— А я піду.

— Що?! — мати, мов риба, хапає ротом повітря.

— Треба мені, мамо, туди. Там я підручника забув.

— Петю! Це ж небезпечно! Ну, підеш. А як не туди ступнеш? Або, не дай боже, об щось зачепишся? А в руках у тебе якраз на той випадок, трапиться щось гостре? Трах, бах... І все. Кінець. Такої катастрофи я не переживу. Обіцяй!

— Обіцяю... — понуро.

А увечері:

— Оленко! Петько! Ходили туди?

— Ні, татуню, — присягається донька.

— А ти?

Петько мовчить, ніби краденої малини в рот набрав.

— Я тебе запитую, босяцюро!

— Я... я лише туди й звідти.

— А... а...! — батько від думки про можливі наслідки, як з ополонки випірнув. — Де реміняк? Де моя реміняк з пряжкою? Шмагатиму доти, доки й дощ хлюпоне. Секунда ж діла! Вшкрябнути ж міг! І все. Навіть батько з матір'ю бояться туди ходити. А він посмів!

Батько казав правду. Ось уже шостий місяць родина Карапузенків днювала і ночувала у власному коридорі. До кімнат ходити категорично заборонялося. Там стояв і вилискував боками куплений півроку тому імпортований гарнітур.



## МАСЛО ДО КАШІ

Районна нарада агрономів досягла кульмінації: в індивідуальному порядку знімали стружку.

Передостанній по списку агроном, як липка обдертий, сів і очманіло озирався довкола. Підвівся останній.

Другий заступник головного агронома управління глипнув на нього з президії, передихнув і... хвилин п'ятнадцять товкмачив, чистив, гамселив. Відчехвостивши по своїй лінії, ювелірну відточку полишив першому заступникові. Той за хвилин десять передав агронома головному.

— Ну! — звернувся грізно до викликаного на нараду винуватця, — провину визнаєш?

Представник колгоспу «Борозна» заперечливо похитав головою.

— Ні!

Усі завмерли. Такого зухвальства за останні п'ять нарад ще не було.

— Як — ні?! — торопіє головний.

— А так, — розводить руками борозенець, — ви нас критикували за неякісне копання буряків комбайнами. Але ж ми, та й ніхто в районі, отже, не починав копати, то які можуть бути вимоги до якості, коли чортма кількості?! Адже копання буряків лише наступного тижня розпочнеться.

Обстружені заворушилися.

— Ти дивись! Точно.

— А ми ж визнавали себе винними!

— За віщо ж тоді перепало?

Головний довгенько відкашлювався, але врешті пояснив:

— Та тихше ви, тихше! Загелготіли! Копання через тиждень, а настанови сьогодні. Кашу маслом не зіпсуєш. Он в інших районах за декаду наперед шмагають.



## БРЕХНЯ

— І хто ж ото набрехав, ніби я за Гаврила Опецькуватого заміж збиралася? Олена? Тараня сухоребра! Хай господь милує. Воно ж якось уже не той... у наших літах. Замолоду заміж я не хотіла виходити, а тепер і поготів... Та й з Опецькуватого женишок, як з собачого хвоста решето! Няньку йому, а не отаку молодицю, як я!

— А я чула, що він на все згоден, аби мати таку жінку, як ви.

— Де там на все! Якби ж він усю хату і садибу переписав на мене, а то обіцяє лише половину. По смерті! Тьху, жмутяка! Та я й не збиралася за нього виходити. Брежуть, кумо, люди!



## АТРОФІЯ НАМ НЕ ЗАГРОЖУЄ



Коли я, обпершись на чужу спину, дочитав книжку, мене кинуло в піт. Ще б пак. Виходить, що з приходом повної автоматики верхнім і нижнім кінцівкам людини загрожує найстрашніше: атрофія!

— Громадянине! — на мить перебили мої жахливі думки. — Натисніть хоч трішки, люди ж висять за дверима.

— Будь ласка! — чемно кажу і натискаю на передніх.

Та на зупинці хтось знову вередував:

— Постають на задній площадці... Середина он зовсім порожня...

— «Зовсім», — їдко говорить інший, — там і руку до власної кишені не встромиш.

Але я за всіма правилами етики вибачаюся і, напружуючи всі м'язи, проламуюсь усередину.

— Ну, чого дорогу загородив, — насів на мене довготелесий, — не проходиш далі, то збоку стань!

Збоку встояти теж не вдалося.

— Дивись, який! Розлігся, немов на канапі! — заверещала жінка. — Ану відступись!

— Вибачте...

— Що ти крутишся, — заgrimіло над вухом, — пройди наперед і викручуйся, скільки влізе!

Не встиг зупинитися на передній площадці, як хтось запитав:

— На наступній зупинці виходите?

— Ні. На кінцевій.

— То чого ж збилися тут? Стануть, як укопані, та й заважають. Дайте хоч вийти! Та вийти ж дайте!

— Будь ласка, будь ласка.

— Що ви ляскаєте? Дайте зійти! Не второпаєш? Ну злізь, а потім зайдеш!

«Потім» зайти не вдалося.

— Дивіться, вагітний який! Де жінки, туди і він. Довелося знову пролазити через задні двері.

— Натисніть, — чую знайоме, — люди ж висять.

До своєї зупинки мені довелося дванадцять разів пройти через автобус, забруднити штани аж до спини. Недорахувався п'ятох з половиною гудзиків. Друга половина шостого ще висіла на нитці.

Верхні і нижні кінцівки аж гули.

— Ура! — радо скрикую не своїм голосом. — Товариші! Нам не загрожує атрофія.

І полегшено додаю:

— Завдяки міському транспортові.

## У СУСІДІВ НЕ РОДИТЬ

На радгоспних зборах критикували свистунівського бригадира. Кожен починав або закінчував тим, що у Свистунах нині не вродили помідори та огірки.

Свистунівський бригадир мовчав, а його допикали:

— Ну, скажи хоч тепер: сіяли та висаджували ви овочі чи ні?

— Ну, сіяли. Ну, висаджували.

— Доглядали?

— Звісно, доглядали.

— І підживлювали?

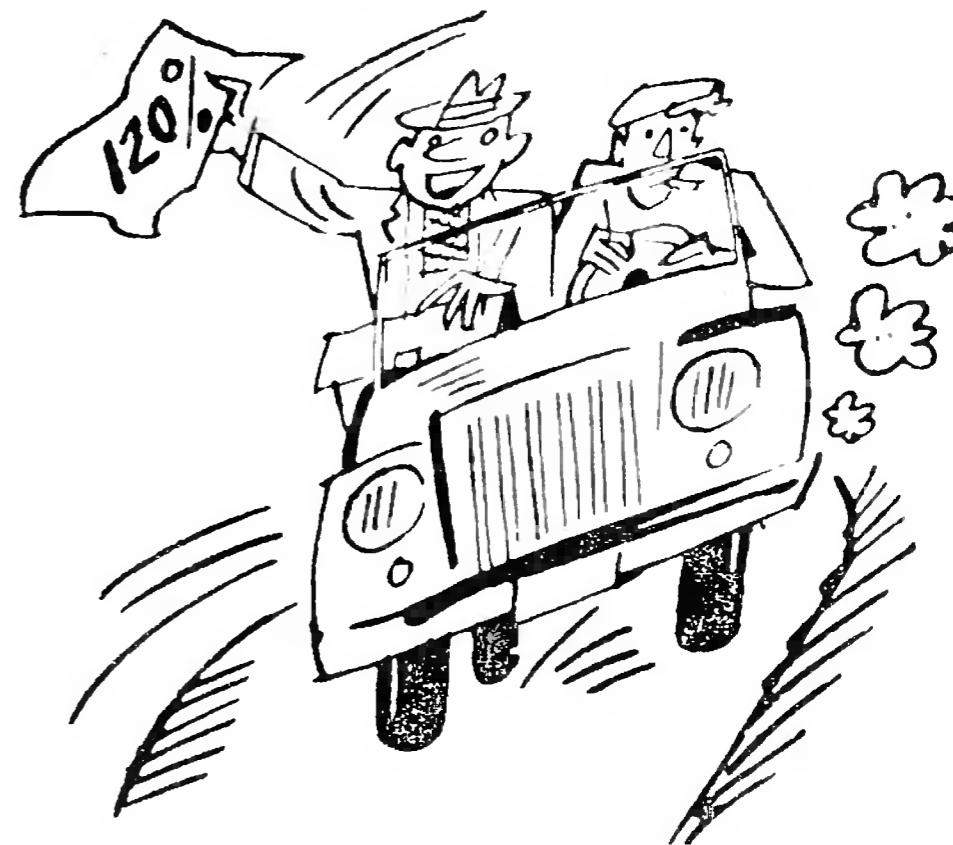
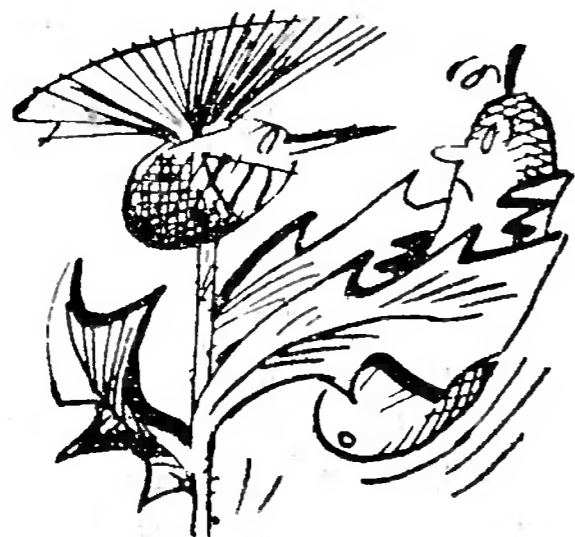
— Умгу.

— Так чому ж у сусідній бригаді он який урожай, а у Свистунах овочів — кіт наплакав?

— Та осот і щиріця забили.

— Виходить, що у сусідів бур'янів не було?

— Умгу. У них осот і щиріця не родять. А у нас земля дуже родюча. Ясно?



## ПАЛИЧКА ДО НУЛЯ

Щоб агрономом працювати, треба дещо за душею мати. Особливо, коли їдеш у район. А інакше ви нуль без палички...

Нулем і я був...

Тільки, бувало, до райцентру, а в обличчя градом:

— Знову твої Коржі план провалили?! Знову за душею ні грама перегнуо?

І починають відмінювати. І що я не вмію роботи налагодити, і що не здатний людей мобілізувати.

— Не буде з вас, товаришу Дерло, справжнього агронома... Працювати не вмієте...

\* \* \*

Можливо, і не було б. Можливо, і досі не вмів би... Та, дякуючи людям, навчився.

Викликають якось до району. За душею, як і

завжди,— перегнуто нуль цілих. Вивезти в поле ніколи. Інших робіт у Коржах по горло.

Хапає мене головний агроном, як лев зайця, і волочить у свій кабінет.

— Доки ти, сякий-такий, у хвості будеш плестися?

— Оборюємось,— кажу,— ніколи!

Та він і слухати не хоче.

— Ну, є у тебе врешті ферми? — крутить вказівним пальцем перед моїм носом.

— Є!

— А перегній біля них?

— Гори.

— Ну?..— наштовхує мене на якусь думку.

— Ну... в тому й справа,— кажу,— що не в полі...

Головний аж застогнав:

— А де ж він у тебе, хрін з редькою, лежить, як не в полі? Ферми ж на колгоспних полях?

Я розгублено ворушу язиком:

— На полях, але ж гній біля ферми...

— Ну, а ферми в полі? — ледве не витягує язика.

— В полі...

— Так що ж тебе, курячого сина, вчити треба? І пиши, що перегній уже в полі... Переприває...

\* \* \*

З того часу все пішло як по маслу. Коли не подамся до району, за душею перегнуто на 120 процентів. Менше не пишу — битимуть. Більше — теж, чого доброго, перевірять. Золота середина, як казав головний.

І вірите? Нуль без палички став нулем з паличкою. Мене і хвалять, і за приклад ставлять. Я, мовляв, і роботу вмю налагодити, і людей здатний мобілізувати...

— Товариш Дерло,— кажуть,— справжній агроном. Вміє працювати...

\* \* \*

Як бачите, щоб так працювати, треба за душею перегній мати...

Однак і душевний перегній врешті на поле вивозять. Так, як оце було на останніх колгоспних зборах. Взяли буряководи районні зведення — і до мене:

— А покажи-но, на яких полях перегній лежить! А скажи-но, якого нам тепер врожаю чекати?

Довелося почервоніти. А буряководи і до районної інстанції добралися. Тепер я знову нуль без палички. Але сам і винен.





ГОСПОДАР  
СВОГО СЛОВА

— Миколо! — дружина навздогін. — Молока там прихопи!

Микола зупиняється перед самісінькими дверима.

— Та... знаєш...

— Що?

— Пам'ять у мене слабенька.

— Ну, як ти можеш говорити отаке? — спалахує дружина. — Та після футболу все одно ж обмивати свою поразку чи перемогу заскочиш до гастронома!

— Ну?

— Так горілки, значить, ти не забудеш?

— Прирівняла!

Спалах загрожує вибухом:

— Отже, молока!

— Та я ж тобі сказав...

— Нічого не чула. Купиш.

— Забуду.

— Не забудеш!

— Я ж по-людському сказав, — Микола чалапає до дверей, — забуду! А вона: «ні» та «ні»! Та що ж я, не господар своєму слову?!

Повернувшись з відрядження, я не впізнав Андрія. І не те, щоб у нього кількість перевезень збільшилась чи перевитрати пального зменшились. Ні. За всіма виробничими показниками, це таки був Андрій Воротило — радгоспний шофер. Але справжній Воротило в будь-якій компанії рота нікому не давав відкрити. Весілля чи похорони, старі слухають чи діти — Андрій таке меле, що вуха в'януть.

А тепер Андрієві мов заціпило. Сидить у буфеті за столом і ніби його немає.

— Та що це ти, Андрію, мовчиш?

— Умгу.

— Тьху! Хоч слово скажи за вечір.

— Еге, — вирвалося у хлопця, — моє слово дорого коштує.

— Та ну? Скільки?

— Бачите, — скидає Андрій кашкета. — За моє слово п'ятнадцять діб дають!





ТУП-ТУП...

— Ніжками, Петю, ніжками. Не тримайся за мене. Сам пробуй. Ну... Що там трапилось? Приземлився? Підводься. На мене не позирай. Сам, сам... Дивись, яке здібне хлоп'я! Дибаче...

Переступай лівою. Не бійся. Тепер правою. Чудово. Наперед хилигь? Це нічого — з часом минеться. Тримайся, козаче, атаманом будеш...

Тьху ти... знову гепнувся. Та не плач, Петю. Давай ще разок.

Петя звів догори жалібні очі, вимовив «уа» і знову похилився уперед.

— Скоро, хлопче, ти будеш міцно триматися на ногах не тільки після першої, а й після третьої чарки. Знаю я вас. Та кому ж вас і знати, як не мені, майстрові виробничої практики. Адже радість на всіх одна. Радість першої полочки... Ну, Петю, лівою...



КЛАПАН

Не встиг механік, що повернувся з райоб'єднання «Сільгосптехніка», заглушити мотор машини, як до нього підскочив інженер:

— Дістав?

— Та-а... З горем...

Молоденький інженер мало не застрибав біля грузовика.

— Молодчина, механік! Ой, молодчина! Ми ж того клапана два тижні шукаємо... А це що таке? — раптом тицьнув пальцем у бік кузова.

Вантажники саме тягли звідти залізаччя, якого інженер зроду не бачив.

— Що це таке? Я тебе питаю!

Механік наче до себе:

— Зачастини, Юрійовичу.

— До чого?

— До тракторів.

— До яких ще тракторів?

— До «Універсалів».

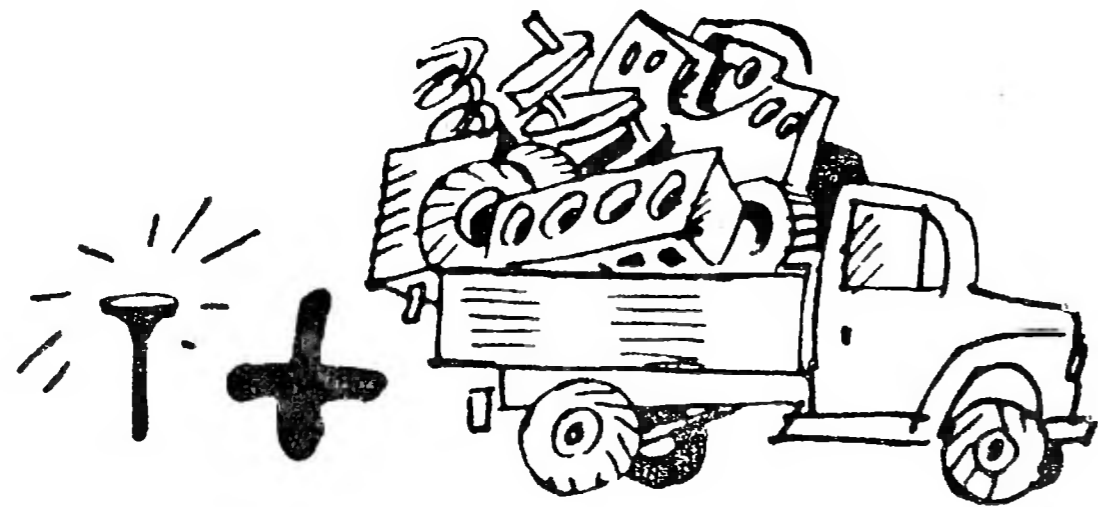
— Боже! — інженер зазирнув усередину. — Повнісінький кузов! Та у нас і без того всі склади забиті запчастинами до давно списаних марок тракторів. А такого трактора і в республіці, напевне, жодного не знайдеш. Ти що, не знав цього?

— Чому ж не знав! Знав! — буркнув механік.

— То навіщо ж ти брав оцей металобрухт! Я за чим тебе посилав?

Механік витягнув з кишені заповітний клапан і безпорадно розвів руками:

— А що я можу зробити, Юрійовичу! Всі оті залізаччя — до нього, до клапана. У навантаження...



## ВСЕВІДАЮЧА

— Як ви гадаєте, хто все знає?

— Всевишній! — скаже ідеаліст.

— Ніхто! — відріже реаліст.

— Помиляєтесь! — це говорю я.

...Зібралися ми якось у місто. Дружина та я. Вийшли на дорогу, чекаємо. Автобуси тепер, скажу вам, у кожне село ходять. Навіть у нашу Причепилівку. Отож стоїмо, мерзнемо. Оптимістично мерзнемо, сподіваємось.

— Зараз, зараз під'їде. Сядемо, — підбадьорює дружина.

І оцього «зараз» чекаємо годину, другу. Уже й зуб на зуб не попадає. Уже й «бублик» не скажеш, одне «бу» виходить. А все чекаємо.

Нарешті: «Іде! Іде!» Ми раді. Біжимо назустріч.

Під'їжджає автобус, робить перегазовку і, не зупинившись, мчить далі.

І хоч великим я був оптимістом, носа таки повісив. Дружина ж категорично заявила, що вона й не була в оптимістах:

— Я й знала, що ми не сядемо.

Жінка в мене такий знахар, що будь-якого знахаря перезнахарює. Оце не росте кабанчик, а вона й «знала, що діла не буде». Упаде Андрійко з груші — вона й «знала, що так буде!»

А тепер мерзли, мерзли, а вона, виходить, «знала».

— А якого ж ти біса мовчала, коли знала? — не стримався я і, побоюючись дійової відповіді, відійшов далі.

Тепер ви знаєте, хто все знає?

Дружина!



### КОМП'ЮТЕРША З ГАРАНТІЄЮ

— Маеш мою заступницю! — дружина ввела до кімнати могутню залізну жінку. — Оце у навантаження до м'ясорубки дали. Домашньою господаркою називається. Дорогувата машинерія, зате з гарантією. На рік роботи без ремонту розрахована. Що не накажеш — виконає і про зроблене доповість. Одне слово, командуй тут моєю заступницею, а я до матері на тиждень-два поїхала. Бувай!

Отак і залишився я наодинці з комп'ютершею. Ранком вона підійшла до ліжка і так ласкаво:

— Вставай, котику, на роботу час.

Я аж замуркотів, побачивши, що сніданок вже готовий, а хата прибрана. Все точнісінько, як і при Марині. Я снідаю, а вона постіль застеляє, черевики мої начищає, хусточку напрасовує.

— Сигарету! — звично кажу після сніданку. — І квартиру відчини. А потім по магазинах походиш, обід звариш, а увечері дітей з дитсадка забереши — завтра субота.

Все йде, як по маслу. Прийшов з роботи — порядок у господі. Але трохи не такий, як вранці. Дітлахи мої так задурили залізну голову комп'ютерші, що вона вже ледве човгає. Та все ж працює, не даром з гарантією. Дитячий одяг чистить, манку варить, казки малюкам читає.

Дивлюся я по телевізору футбол, покурюю та радію. В сусідній кімнаті, як і при Марині, все крутиться звичайним колесом: діти то за стіл сідають, то борюкаються на канапі, доки комп'ютерша підлогу натре, іграшки попідбирає.

Вечером комп'ютерша покупала дітей, нагодувала, повклала спати. А потім до мене:

— Допоможеш посуд мити та килими витрушувати?

— У тебе що, у голові гвинтиків не вистачає? — кажу. — Та де це видано, щоб Марина мені таке пропонувала! Ти заступниця — роби, як вона.

— Це ти бачиш? — показує вже розплавлені деталі. — Це ж десятикратне перенавантаження. Я ж згорю на такій роботі.

А вранці, коли я ще хропів, щось так вибухнуло, що все задрижало. Заглядаю на кухню — купа металобрухту замість заступниці моєї Марини! Зверху записка: «Згоріла від перенапруження...» Для хатньої роботи треба готувати комп'ютерів з позагалактичних матеріалів. Земне залізо не витримує.

Стою я над тією купою, читаю заповіт і думаю: теж мені могутня техніка з гарантією! Ну, куди їй, отій комп'ютерші залізній, до моєї Марини! Вона ж, дружина моя, окрім усіх домашніх клопотів, ще й на роботу ходить!

## ХЛІБ

Чи знаєте ви, що таке хліб? Б'юсь об заклад, не знаєте. Заскочив я оце вчора у хлібний магазин. Попереду — молодичка. Одну полицку хліба перекидала. Другу.

— Недопечений! — бурмоче.

— Перепечений! — аж сичить.

Третя полицка.

— Якийсь не круглий! — перебирає паляниці.

Хліб з передостанньої полиці виявився занадто пухким.

— Аж пальці сходяться, коли візьмеш до рук. Тьху!

І все мацає, мацає.

— Тіточко,— не витримую,— ви ж так увесь хлібець перемацаєте!

— Ну то й що?

— А те, що опісля його іншим треба вживати.

— Знаємо без вас!

— Ех! — відчитую стримано,— та опісля вас той хліб у горлі стане!

На диво, тіточка не кинулась викорчовувати мені волосся.

— Не треба вередувати,— застрекотіла повчально.— Бач, який народ пішов! Запаніли! Розжиріли! Забули, що таке хліб! Забули!

Черга присоромлено мовчала.



## А З И

Карпо Іванович аж упрів:

— Ну? Вріж! — насідає на хлопця.

Та учень-фрезерувальник з півпроби відступає від верстата. Боїться.

Майстер, як і належить людині, котра має вчити молодь, знову знаходить в собі сили не розгніватися.

— Ну, добре! — заспокоює хлопчика.— Головне вже досягнуто: ти розумієш мене теоретично. А на практиці це все одно, що рака перервати. Дивись, Колю, дивись, синку, і запам'ятовуй, як тут поєднується теорія з практикою. Береш оцей циліндр з верстата. Взяв? Тепер робиш глибокий вдих і відразу ж гарматний видих. Коли піднімаєш такі циліндри, як і в спорті, правильно дихай — це над усе. Потім підводиш догори руку з циліндром і...

Шістнадцятирічний хлопчина, наляканий занадто живою уявою, відвертає голову.

— Не вийде у мене.

— Вийде. Дуй сміливіше.

— А як воно назад видувається...

— Воно назад, а ти його туди. Воно назад, а ти його знову туди. Отак! — Карпо Іванович блискучо демонструє зв'язок теорії з практикою і занюхує хлібом, —... і піде. Куди вона подінеться.





## ЗНОВУ ТРИ

Не встигає Сашко вивести друге слово, як зліва над вухом:

— Та не шкреби ручкою, як по душі!

Справа:

— Не дуже нахилийся!

І звідти ж через хвилину:

— О, боже мій! Та я ж тобі сказала,— не дуже нахилийся! Виривай аркуш!

— Може, гумкою б витерти помилку?

Та мати незламна. І виконання уроку починається спочатку.

— Чотирнадцять плюс сімнадцять?

— Двадцять дев'ять.

— Зачекай! — мати хапає олівець і швидко підраховує.— Вірно. Пиши.

Сашко пише. Але батькові не подобається.

— Ну чого літери в тебе лягають? Хокей на думці. Ще встигнеш.

Другокласник огризається. Старша сестра, котра весь час перебувала «поза грою», готується стати на захист братика. Та поперед батька не встигає.

— От виродили телепня на мою голову! Ну, що ото за карлючки малюєш?

— Сашко! — підключається мати.— Карлючки? Виривай аркуш!

Батько не витримує:

— Я його вирву... Я його...

— Не бійся! Рви.

— Не рви!

А другого дня:

— Ну, що там, у школі?

— Три...

— А чому ж не чотири?

— Вчителька захворіла. Четвертого уроку не було.

Батько тяжко зітхає.

— І як ще тебе, бицюгу, вчити? Подумати тільки! Знову три одиниці!



**Виктор Тихонович Энлеберя.**

**СВАТЫ**

(На українском языке)

**Редактор І. Сочивець.**

---

БФ 10194. Зам. 02261. Здано до набору 6. V. 1974 р. Підписано до друку 15. VII, 1974 р. Тираж 100150. Формат паперу 70×108<sup>1/32</sup>  
1 папер. арк. 2 друк. арк. Обл.-вид. арк. 2,28. Ціна 10 коп.

---

Ордена Леніна комбінат друку видавництва «Радянська Україна», Київ, Брест-Литовський проспект, 94.